

मुख्यमंत्री कृषि व अन्न प्रक्रिया योजना ही नवीन योजना राज्यात सुरु करण्यास मान्यता देणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन
कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग
शासन निर्णय क्रमांक: राअअ-१११६/प्र.क्र.२४८/१४-अ
हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड
मंत्रालय विस्तार, मुंबई ४०००३२
दिनांक: २० जून, २०१७.

वाचा :-केंद्र शासनाचे अन्न प्रक्रिया उद्योग मंत्रालयाचे सचिव यांचे अ.शा. पत्र क्र.एमएफपीआय/एनएमएफपी/बजेट २०१२-१७, दि. २७ मार्च, २०१५.

प्रस्तावना :-

केंद्र शासनाच्या अन्न प्रक्रिया उद्योग मंत्रालयाची स्थापना सातव्या पंचवार्षिक योजनेच्या कालावधीत सन १९८८ मध्ये करण्यात आली होती. या मंत्रालयातर्फे अन्न प्रक्रिया प्रशिक्षण संस्थांना व अन्न प्रक्रिया प्रकल्पांना अनुदान देण्यात येत होते. आठव्या ते दहाव्या पंचवार्षिक योजनेच्या कालावधीत अन्न प्रक्रिया उद्योग मंत्रालयातर्फे अन्न प्रक्रिया प्रकल्पांना अनुदान देण्याच्या व्यतिरिक्त अन्न प्रक्रिया संकुल (फुड पार्कस) स्थापित करण्यास भर देण्यात आला. या अंतर्गत महाराष्ट्र राज्यात एकूण ७ अन्न प्रक्रिया संकुल (फुड पार्कस) स्थापित करण्यास आर्थिक सहाय्य देण्यात आले होते. त्यानंतर ११ व्या व १२ व्या पंचवार्षिक योजनेच्या कालावधीत एकूण ३ अतिविशाल अन्न प्रक्रिया संकुल (मेगा फुड पार्कस) मंजूर करण्यात आलेले आहेत. १२ व्या पंचवार्षिक योजने अंतर्गत राज्य शासनाच्या सक्रिय सहभागाद्वारे केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय अन्न प्रक्रिया अभियान (नॅशनल मिशन ऑन फुड प्रोसेसिंग) सुरु करण्यात आले. तथापि, चौदाव्या वित्त आयोगाच्या शिफारशी स्विकारल्यानंतर सन २०१५-१६ पासून केंद्र शासनाकडून दिनांक २७ मार्च, २०१५ च्या पत्रान्वये सदर योजनेस केंद्रीय अर्थसहाय्य बंद करण्याचा निर्णय घेण्यात आला व राज्य शासनाला सदर योजना राज्यस्तरीय योजना म्हणुन सुरु ठेवावी किंवा कसे याचा विचार करण्याबाबत कळविण्यात आले आहे. मा. मंत्री (वित्त व नियोजन) यांनी सन २०१६-१७ अर्थसंकल्प सादर करताना कृषि प्रक्रियेकरिता नवीन योजनेची घोषणा केली आहे. त्यानुषंगाने राज्याची कृषि प्रक्रिया योजना राबविण्यास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

त्यानुसार शासन आता “मुख्यमंत्री कृषि व अन्न प्रक्रिया योजना” ही नवीन योजना राज्यात खालीलप्रमाणे राबविण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. सदर योजना सन २०१७-१८ या आर्थिक वर्षापासून पुढील पाच वर्षांकरिता राबविण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. त्यानंतर, योजनेच्या मुल्यमापन अहवालाच्या आधारावर, सदर योजना पुढे चालू ठेवणेबाबत निर्णय घेण्यात येईल.

१ योजनेची उद्दिष्टे-

१. केंद्र पुरस्कृत राष्ट्रीय अन्न प्रक्रिया अभियान या योजनेमध्ये केंद्र शासनाचा सहभाग [केंद्र:राज्य (७५:२५)] बंद झाल्यामुळे राज्य योजनेद्वारे अन्न प्रक्रिया उद्योगाला चालना देणे व सुरु ठेवणे.

२. शेतीमालाचे मुल्यवर्धन करणे करिता शेतकऱ्यांचे सहभागाद्वारे आधुनिक तंत्रज्ञानावर आधारित प्रकल्प स्थापित करण्यास प्रोत्साहन देणे.
 ३. उत्पादित अन्न पदार्थांच्या गुणवत्तेमध्ये वाढ व्हावी, उर्जेची बचत व्हावी, यासाठीच्या प्रकल्पांच्या आधुनिकीकरणास प्रोत्साहन देणे.
 ४. अन्न प्रक्रियेद्वारे उत्पादित मालाची ग्राहकांमध्ये पसंती निर्माण करणे (Product Promotion), बाजार पेठ निर्माण करणे (Market Development) व निर्यातीस प्रोत्साहन देणे (Export Promotion).
 ५. मुख्यमंत्री कृषि व अन्न प्रक्रियेकरिता प्रशिक्षित मनुष्यबळ निर्मिती करणे.
 ६. ग्रामीण भागात लघु व मध्यम अन्न प्रक्रिया उद्योगांना प्राधान्य देणे आणि रोजगाराच्या संधी उपलब्ध करून देणे.
 ७. राष्ट्रीय अन्न प्रक्रिया अभियान अंतर्गत मंजूर, भौतिकदृष्ट्या उत्पादन सुरु असलेल्या तथापि अनुदान प्रलंबित असलेल्या प्रकल्पांना उर्वरित देय रुपये ७३८.९२ लक्ष उर्वरित अनुदान अधिक रुपये ३४.५४ लक्ष प्रशासकीय खर्च असे एकूण रुपये ७७३.४६ लक्षांच्या मर्यादित अनुदानाची रक्कम मंजूर करणे.
२. **योजनेचा कालावधी** :- सदर योजना सन २०१७-१८ पासून प्रथम पाच वर्षांकरिता प्रस्तावित करण्यात येत आहे. त्यानंतर, योजनेच्या मुल्यमापन अहवालाच्या आधारावर, सदर योजना पुढे चालू ठेवणेबाबत निर्णय घेण्यात येईल.
३. **योजनेमध्ये समाविष्ट बाबी-**
१. शेतमालाचे मुल्यवर्धन करण्याकरिता शेतकऱ्यांना आधुनिक तंत्रज्ञानावर आधारित फलोत्पादने (Horticulture Produce) व खाद्यान्न व तेलबिया इत्यादी शेतमालाकरिता अन्न प्रक्रिया प्रकल्प स्थापित करण्यास प्रोत्साहन अनुदान देणे. या करिता फळे व भाजीपाला सारख्या नाशवंत शेतमालाच्या प्रक्रियेच्या प्रकल्पांना प्राथम्य देणे.
 २. फलोत्पादने (Horticulture Produce) व खाद्यान्न व तेलबिया इत्यादी शेतमालाकरिता अन्न प्रक्रिया प्रकल्पांशी निगडित (Integrated) पूर्व प्रक्रिया केंद्र व शीत साखळी निर्मितीच्या प्रकल्पांस अर्थसहाय्य देणे.
 ३. अन्न प्रक्रिया प्रकल्पांकरिता सेंट्रल फुड टेक्नॉलॉजिकल इन्स्टीटयुट (CFTRI), नॅशनल इन्स्टीटयुट ऑफ फुड टेक्नॉलॉजी एंटरप्रेनरशिप अॅण्ड मॅनेजमेंट (NIFTEM), स्टेट अॅग्रीकल्चर युनिव्हर्सिटीज (SAU) इत्यादी केंद्र/राज्य संस्थांकडून प्रशिक्षित मनुष्यबळ निर्मिती.
 ४. राष्ट्रीय अन्न प्रक्रिया अभियान अंतर्गत मंजूर भौतिकदृष्ट्या उत्पादन सुरु असलेल्या तथापि अनुदान प्रलंबित असलेल्या प्रकल्पांना उर्वरित अनुदानाची रक्कम मंजूर करणे. (उर्वरित देय रुपये ७३८.९२ लक्ष उर्वरित अनुदान अधिक रुपये ३४.५४ लक्ष प्रशासकीय खर्च असे एकूण रुपये ७७३.४६ लक्षांच्या मर्यादेत).

४. योजनेचे स्वरूप

या योजनेमध्ये पुढील चार उपघटकांचा समावेश असणार आहे:-

४.१. कृषी व अन्न प्रक्रिया प्रस्थापना, स्तरवृद्धी व आधुनिकीकरण :-

- अ) **पात्र उद्योग:-** फळे व भाजीपाला, अन्नधान्य, कडधान्ये, तेलबिया उत्पादने इत्यादी प्रक्रिया उद्योग.
- आ) **पात्र संस्था:-** फळे व भाजीपाला, अन्नधान्य, कडधान्ये, तेलबिया उत्पादने इत्यादी वर आधारित अन्न प्रक्रिया प्रकल्प चालविणारे किंवा स्थापित करित असलेले शासकीय/ सार्वजनिक उद्योग, सक्षम शेतकरी उत्पादक कंपनी/गट, महिला स्वयं:सहायता गट, खाजगी उद्योग क्षेत्र, ग्रामीण बेरोजगार युवक, सहकारी संस्था. अशा अन्न प्रक्रिया प्रकल्पांपैकी फळे व भाजीपाला सारख्या नाशवंत शेतमालाच्या प्रक्रियेच्या प्रकल्पांना प्राथम्य देण्यात येईल.
- इ) **आर्थिक सहाय्य:-** कारखाना व यंत्रे (plant & machinery) आणि प्रक्रिया प्रकल्पासाठी मागे व पुढे कामासाठी अत्यावश्यक असणारी दालने (civil work for housing processing unit) यांच्या बांधकाम खर्चाच्या ३०% अनुदान, कमाल मर्यादा रु. ५०.०० लाख. या योजनेतर्गत अनुदान “क्रेडिट लिन्कड बँक एन्डेड सबसिडी” या तत्त्वानुसार २ समान वार्षिक हप्त्यात प्रकल्प पुर्ततेनंतर व पूर्ण क्षमतेने उत्पादनात आल्यानंतर (commissioning of project and on start of production to full design capacity) देण्यात येईल. प्रकल्पाला मंजूर करण्यात येणाऱ्या अनुदानाच्या रकमेपेक्षा कर्जाची रक्कम किमान दिडपट असावी.

४.२. शीत साखळी योजना:-

- अ) **पात्र उद्योग:-** अन्न प्रक्रिया प्रकल्पांशी निगडित पूर्व प्रक्रिया केंद्र व एकात्मिक (Integrated) शीत साखळी स्थापित करणे
- आ) **पात्र संस्था:-** फळे व भाजीपाला, अन्नधान्य, कडधान्ये, तेलबिया उत्पादने इत्यादी वर आधारित अन्न प्रक्रिया प्रकल्प चालविणारे किंवा स्थापित करित असलेले शासकीय/ सार्वजनिक उद्योग, सक्षम शेतकरी उत्पादक कंपनी/गट, महिला स्वयं:सहायता गट, खाजगी उद्योग क्षेत्र, ग्रामीण बेरोजगार युवक, सहकारी संस्था. अशा अन्न प्रक्रिया प्रकल्पांपैकी फळे व भाजीपाला सारख्या नाशवंत शेतमालाच्या प्रक्रियेच्या प्रकल्पांना प्राथम्य देण्यात येईल.
- आर्थिक सहाय्य:-** कारखाना व यंत्र सामग्री आणि तांत्रिक नागरी बांधकामाच्या किंमतीच्या ३०% अनुदान, कमाल मर्यादा रु. ५०.०० लक्ष या योजनेतर्गत अनुदान “बँक एन्डेड क्रेडिट लिन्कड सबसिडी” या तत्त्वानुसार २ समान वार्षिक हप्त्यात प्रकल्प पुर्ततेनंतर व पूर्ण क्षमतेने उत्पादनात आल्यानंतर (commissioning of project and on start of production to full design capacity) देण्यात येईल. प्रकल्पाला मंजूर करण्यात येणाऱ्या अनुदानाच्या रकमेपेक्षा कर्जाची रक्कम किमान दिडपट असावी.

४.३. मनुष्य बळ निर्मिती व विकास योजना:-

अ) पात्र उद्योग:- अन्न प्रक्रिया प्रकल्पांकरिता Central Food Technological Research Institute (CFTRI), National Institute of Food Technology Entrepreneurship and Management(NIFTEM), State Agriculture Universities (SAU) इत्यादी केंद्र/राज्य संस्थांकडून प्रशिक्षित मनुष्यबळ निर्मिती.

आ) आर्थिक सहाय्य:- प्रशिक्षण शुल्काच्या ५० टक्के.

टीप:- वरील अनुक्रमांक ४.१ व ४.२ येथील उपघटकांसाठी त्या-त्या घटकासमोर निर्देशित मर्यादेपर्यंत स्वतंत्र अनुदान मागणी अनुज्ञेय राहिल.

४.४. राष्ट्रीय अन्न प्रक्रिया अभियान अंतर्गत मंजूर, भौतिकदृष्ट्या उत्पादन सुरु असलेल्या तथापि अनुदान प्रलंबित असलेल्या प्रकल्पांकरिता देय उर्वरित अनुदानाची रक्कम त्या योजनेचे प्रचलित निकषाप्रमाणे मंजूर करणे. (उर्वरित देय रुपये ७३८.९२ लक्ष उर्वरित अनुदान अधिक रुपये ३४.५४ लक्ष प्रशासकीय खर्च असे एकूण रुपये ७७३.४६ लक्षाच्या मर्यादेत.)

५. योजनेवर सनियंत्रण व देखरेख

अ) या योजनेवर सनियंत्रण व देखरेखसाठी खालील प्रमाणे नियामक मंडळ राहिल:-

नियामक मंडळ

अ.क्र.	सदस्य	पद
१	मा. मंत्री (कृषि व फलोत्पादन)	अध्यक्ष
२	मा. मंत्री (पणन)	सदस्य
३	मा. मंत्री (उद्योग)	सदस्य
४	मा. मंत्री (पदुम)	सदस्य
५	मा. मंत्री (सहकार)	सदस्य
६	मा. राज्यमंत्री (कृषि व फलोत्पादन)	सदस्य
७	अपर मुख्य सचिव (सहकार)	सदस्य
८	अपर मुख्य सचिव/प्रधान सचिव (कृषि)	सदस्य
९	प्रधान सचिव (पणन)	सदस्य
१०	प्रधान सचिव / सचिव (उद्योग)	सदस्य
११	प्रधान सचिव / सचिव (पदुम)	सदस्य
१२	आयुक्त (कृषि)	सदस्य सचिव

ब) योजनेची अंमलबजावणी व प्रकल्प मंजूरी समिती.

सदर योजनेसाठी प्राप्त प्रकल्पांची छाननी करुन त्यास मंजूरी देण्यासाठी आयुक्त स्तरीय प्रकल्प मंजूरी समिती खालीलप्रमाणे राहिल:-

आयुक्त स्तरीय प्रकल्प मंजूरी समिती

१	आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.	अध्यक्ष
२	आयुक्त (पशुसंवर्धन), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.	सदस्य
३	आयुक्त (मत्स्यव्यवसाय), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.	सदस्य
४	उप सचिव (कृषि प्रक्रिया), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.	सदस्य
५	उप सचिव (उद्योग-२), उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई.	सदस्य
६	कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र राज्य पणन मंडळ, पुणे.	सदस्य
७	समन्वयक, राज्यस्तरीय बँकर्स समिती, द्वारा बँक ऑफ महाराष्ट्र, लोकमंगल, शिवाजी नगर, पुणे.	सदस्य
८	संचालक (कृषि प्रक्रिया व नियोजन), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.	सदस्य
९	जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था	सदस्य
१०	सहसंचालक (कृषि प्रक्रिया), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.	सदस्य सचिव

६. या योजनेतर्गत विविध घटकांतर्गत अनुदान/ अर्थसहाय्य मंजूरीचे अधिकार आयुक्त स्तरीय प्रकल्प समितीस राहिल.

७. संचालक (प्रक्रिया व नियोजन) यांचे दायित्व:-

१. योजनेवर देखरेख व नियंत्रण आयुक्त (कृषि) यांचे राहिल.
२. योजनेचे समन्वय, अंमलबजावणी तथा सनियंत्रण करणे व या अंतर्गत योग्य प्रस्तावाची तपासणी करुन प्रस्ताव अभिप्रायांसह योग्य समितीपुढे कृषि आयुक्त यांच्या मान्यतेसह सादर करण्याची कार्यवाही संचालक (प्रक्रिया व नियोजन) करतील.
३. प्रस्ताव संचालक (प्रक्रिया व नियोजन) यांचेकडे सादर करतील.
४. सदर समितीने प्रकल्पांना त्या वर्षात उपलब्ध होणाऱ्या निधीच्या प्रमाणात प्रकल्पांना पूर्वमान्यता द्यावी व त्यानंतर प्रकल्प कर्ज मंजूरीकरीता संबंधित वित्तीय संस्थांना सादर करतील.
५. संबंधित वर्षात उपलब्ध असलेल्या निधीपेक्षा जास्त प्रमाणावरील प्रकल्पांना कर्ज मंजूर होणार नाही याची दक्षता आयुक्त (कृषि) यांनी घ्यावी.
६. मंजूर करण्यात आलेल्या प्रकल्प योजनांच्या प्रगतीचे सनियंत्रण करणे,
७. योजनेच्या प्रसिद्धीसाठी मार्गदर्शक सुचना तयार करणे.
८. आवश्यकतेनुसार वेळोवेळी योजनांचे मुल्यमापन करणे.
९. मंजूर प्रकल्पांच्या फलनिष्पत्तीचा आढावा घेणे.

८. या योजनेवरील खर्च भागविण्याकरिता स्वतंत्र लेखाशीर्ष उघडण्यात येईल.
९. या योजनेकरिता प्रतिवर्षी किमान रुपये ५०.०० कोटीची आर्थिक तरतूद उपलब्ध करून देण्यात येईल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१७०६२०१६०४१३६९०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(क. य. वंजारे)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव,
२. मा. मंत्री (कृषि व फलोत्पादन) यांचे खाजगी सचिव,
३. मा. मंत्री (उद्योग) यांचे खाजगी सचिव,
४. मा. मंत्री (सहकार) यांचे खाजगी सचिव,
५. मा. मंत्री (पणन) यांचे खाजगी सचिव,
६. मा. मंत्री (पदुम) यांचे खाजगी सचिव,
७. मा. राज्यमंत्री (कृषि व फलोत्पादन) यांचे स्वीय सहायक,
८. प्रधान सचिव (कृषि) यांचे स्वीय सहाय्यक, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२,
९. आयुक्त (कृषि), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
१०. आयुक्त (पशुसंवर्धन), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
११. आयुक्त (मत्स्यव्यवसाय), कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
१२. महालेखापाल-१/२ (लेखा परीक्षा/लेखा व अनुज्ञेयता), मुंबई/नागपूर,
१३. संचालक (फलोत्पादन), कृषि आयुक्तालय, पुणे,
१४. संचालक (प्रक्रिया व नियोजन), कृषि आयुक्तालय, पुणे,
१५. सर्व जिल्हा कोषागार अधिकारी,
१६. उप सचिव (कृषि प्रक्रिया), उद्योग, उर्जा व कामगार विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१७. उप सचिव (उद्योग-२), कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
१८. समन्वयक, राज्यस्तरीय बँकर्स समिती, द्वारा बँक ऑफ महाराष्ट्र, लोकमंगल, शिवाजी नगर, पुणे,
१९. कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र राज्य पणन मंडळ, पुणे,
२०. जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था, पुणे,
२१. कक्ष अधिकारी (व्यय-१/अर्थसंकल्प -१३), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२,
२२. कक्ष अधिकारी (१४३१), नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२,
२३. सर्व कक्ष अधिकारी/अवर सचिव/उप सचिव/सहसचिव, कृषि व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
२४. निवड नस्ती/१४-अ.